

За учесниците на Симпозиумот домаќините организираа изложба на книги и учебници по историја, прикажување на филмови, разгледување на културно-историските споменици на Цетиње и посета на његошевиот мавзолеј на Ловќен и на Будва. На другарската вечер културно-уметничкото друштво „Његош“ од Цетиње изведе целовечерен концепт на народни песни и ора запознавајќи ги учесниците со фолклорното и уметничкото богатство на Црна Гора и југословенските народи и народности.

На крајот од работата на Симпозиумот, Претседателот на Постојаната комисија за наставата по историја даде резиме и заклучок за работата на Симпозиумот оценувајќи го како содржаен и успешен и ја истакна потребата од продолжување на традицијата со одржувањето на вакви симпозиуми со одредена тематика што има големо значење во унапредувањето на наставата по историја и воедначувањето на ставовите на југословенско

ниво по разни стручни и педагошки-методски прашања и проблеми. Вакви стручни собири на наставниците по историја им се потребни од повеќе причини, нагласи Матковиќ: да се чуеме и да размениме мислења, да ги анализираме работите и да се договориме, а сего тоа води кон подобро запознавање и зацврстување на заедничкото, братството и единството.

Југословенската комисија за наставата по историја заклучи идниот симпозиум да се одржи при крајот на август во 1985 година во СР Македонија, а основната тема да биде „НАУЧНИ, ИДЕЈНИ И МЕТОДСКИ ПРОБЛЕМИ НА НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА ВО ПОВОЕНИОТ ПЕРИОД“.

Материјалите и од десеттиот како и од поранешните симпозиуми, како што е вообичаено, ќе се објават во списанието „Настава по историја“ бр. 1 од 1985 година.

Наум ДИМОВСКИ

НАУЧЕН СОБИР ВО КРУШЕВО НА ТЕМА „ПОЛИТИЧКИТЕ, ВОЕНИТЕ, ЕКОНОМСКИТЕ И КУЛТУРНИТЕ ВРСКИ НА НАРОДИТЕ НА СФРЈ И СССР ВО ПЕРИОДОТ 1917—1945 ГОДИНА“

Во организација на мешовитата југословенско-советска комисија на историчарите а во рамките на проблемско-тематскиот план за научна соработка помеѓу Советот на академиите на науките на СФРЈ и Академијата на науките на СССР за периодот 1981—1985 година, од 18 до 20 мај 1984 година во градот Крушево — Социјалистичка Република Македонија, се одржа научниот собир на тема „Политичките, воените, економските и културни-

те врски на народите на СФРЈ и СССР во периодот 1917—1945 година“.

На свеченото отворање на Собирот говореа:

Академик Михаило Апостолски — во својство на претседател на Југословенскиот дел на Комисијата на историчарите на СФРЈ и СССР;

Академик Алексиј Леонтевич Нарочничкиј — во својство на претседател на Советскиот дел на Коми-

сијата на историчарите на СССР и СФРЈ;

Лепосава Петровска — во својство на извршен секретар на Претседателството на ЦК СКМ;

Димитар Илиевски — во својство на претседател на Собранието на Општина Крушево;

М-р Никола Чинго — во својство на претседател на Сојузот на друштвата на историчарите на СР Македонија.

На научниот собир учествуваа со реферати: 8 научни работници (историчари) од СССР и 11 научни работници (историчари) од СФРЈ, и тоа:

Од СССР:

Академик Алексеј Леонтјевич Нарочницкиј (Институт за историја на СССР на Академијата на науките на СССР): „Воспоставување на дипломатски односи помеѓу СССР и Југославија и советско-југословенскиот договор од април 1941 година“;

Доктор по историски науки Јуриј А. Писарев (Институт за славистика и балканистика на Академијата на науките на СССР): „Великата октомвриска социјалистичка револуција во Русија и формирањето на југословенската држава“;

Доктор по историски науки Виктор Александрович Кумањов (Секција за општествени науки на Президиумот на Академијата на науките на СССР): „Првите контакти на СССР со Југославија во областа на науката и културата“;

Доктор по историски науки В. Ј. Сиполс (Институт за историја на СССР на Академијата на науките на СССР): „Борбата на СССР за мир и

колективна безбедност во 30-те години на Југославија“;

Доктор по историски науки О. А. Ржешевскиј (Институт за историја на Академијата на науките на СССР): „Југословенското прашање на Московската и на Техеранската конференција во 1943 година“;

Кандидат по воени науки Н. Андроников (Институт за воена историја на Министерството за одбрана на СССР): „Советско-југословенското воено пријателство во завршната етапа од Втората светска војна“;

Кандидат по историски науки Григориј М. Словин (Институт за славистика и балканистика на Академијата на науките на СССР): „За некои помалку познати текстови што му припаѓаат на перото на Јосип Броз Тито“;

Кандидат по историски науки Владимир Е. Романов (Институт за историја на СССР на Академијата на науките на СССР): „За некои аспекти на англо-американската буржоаска историографија за советско-југословенските односи во периодот на Втората светска војна“.

Од СФРЈ:

Академик Михаило Апостолски (Македонска академија на науките и уметностите): „Октомвриската револуција и југословенските народи (1917—1941)“;

Проф. д-р Јован Бојовиќ (Институт за историја на Црна Гора): „Црногорските комунисти во Советскиот Сојуз во 1919—1941“;

Проф. д-р Зоран Лакиќ (Институт за историја на Црна Гора): „Моралниот фактор на Октомвриската револуција во НОВ на Југославија од 1941 до 1945 година“;

Д-р Орде Иваноски (Институт за национална историја — Скопје):

„Македонско-советските односи меѓу двете светски војни“;

Д-р Никола Поповиќ (Институт за современа историја — Белград): „Југословените во СССР од 1941 до 1945 година (Военото и политичкото учество на Југословените во Великата татковинска војна на народите на СССР)“;

Д-р Владо Ивановски (Институт за национална историја — Скопје): „Борбата на советските народи низ документацијата на ЦК КПЈ од 1941—1945 година“ (кореферат: д-р Душан Живковиќ — Институт за современа историја — Белград);

Д-р Растислав Терзиоски (Институт за национална историја — Скопје): „Рефлексии и оценки на антифашистичката војна на советските народи во НОВ и Револуцијата на Македонија во 1941—1945 година“.

Д-р Милан Васовиќ (Институт за современа историја — Белград): „Изданија на југословенските јазици во СССР од 1918 до 1945 година“;

Станислава Копривица—Оштриќ (Институт за историја на работничкото движење на Хрватска): „Комунистичкото движење на Хрватска во легалниот период и Советска Русија“;

Славко Станишиќ (Институт за историја на Црна Гора): „Прославата на годишнината на Октомвриската револуција во Црна Гора во текот на Народноослободителната војна“;

Марко Цамај (Институт за историја на Црна Гора): „Црногорскиот печат за југословенско-советската соработка во текот на војната 1941—1945 година“.

Покрај лично поднесените реферати од страна на авторите во отсуство на тројца советски историчари беа прочитани нивните реферати:

Доктор по историски науки В. Г. Карасјов (Московски државен универзитет „М. В. Ломоносов“) и доктор по историски науки Маја Михајловна Сумарекова (Институт за славистика и балканистика на Академијата на науките на СССР): „Радослав Јовановиќ и Октомвриската револуција (Од историјата на руско-српските револуционерни врски)“;

Кандидат по историски науки Леонид Ј. Гибијанскиј (Институт за славистика и балканистика на Академијата на науките на СССР): „Воспоставување меѓудржавни односи помеѓу СССР и Нова Југославија (декември 1943 — декември 1945 година)“.

По поднесувањето на рефератите во текот на претпладневните, односно попладневните сесии, се водеше широка и плодна дискусија, во која учествуваа 8 југословенски и 9 советски дискусанти.

На крајот од работата завршна реч произнесоа акад. Михаило Апостолски и акад. Алексеј Леонтјевич Нарочничкиј, коишто мошне позитивно ја оценија целокупната работа на Научниот собир.

На 22 мај 1984 година во Охрид се одржа заседание на Редакцијата на заедничкиот југословенско-советски зборник на статии „Југославија и Советскиот Сојуз во Втората светска војна“.

На 23 мај 1984 година во Охрид, во Домот на културата „Григор Прличев“, во присуство на претседателите на: Собранието на Општината, Општинската конференција на СКМ и Сојузот на борците од НОВ и учесниците на Собирот, како и на општествено-политички и јавни работници и претставници на средствата за јавно информирање, свечено беа потпишани два протокола:

Протокол за одржаниот Научен собир и Протокол за заседанието на Редакцијата на заедничкиот југословенско-советски зборник на статии „Југославија и Советскиот Сојуз во Втората светска војна“.

Во центарот на вниманието на Научниот собир се наоѓаа проблемите:

1. Влијанието на Великата октомвриска социјалистичка револуција врз националната и народноослободителната борба, работничкото и комунистичкото движење во Југославија;

2. Врските и односите помеѓу Југославија и СССР во меѓувоениот период;

3. Југословенско-советското воено пријателство во годините на Втората светска војна и

4. Критика кон буржоаската историографија и методологија на историско истражување.

Поднесените реферати и дискусии внесоа забележлив придонес во научната разработка на наведените проблеми.

Дискусијата се одвиваше во атмосфера на отворена и слободна размена на мислења. Таа значеше придонес кон зближување на погледите на историчарите на СФРЈ и СССР. Двете страни ја одбележаа важноста на поднесените реферати и водената дискусија за разјаснување на позицијата на историчарите на двете земји и подобро заемно разбирање. Средбата, одржана во атмосфера на пријателство и заемно разбирање, внесе несомнен придонес во развитокот на соработката на југословенските и советските научни работници и ќе овозможи натамошна разработка на проблемите од историјата на СФРЈ и СССР.

Двете страни изразија желба материјалите од Собирот да се публикуваат и во таа смисла да се преземат соодветни подготовки.

Беше договорено наредното V заседание на Комисијата на историчарите на СФРЈ и СССР да се одржи во СССР на тема претходно определена како: „Југословенските народи на Русија од почетокот на XIX век до 1882 год. Политичките, општествените и културните врски“. Темата за заседанието дефинитивно ќе биде дополнително утврдена.

По одржувањето на научниот собир се состана заедничката Југословенско-советска редакција за подготовка на зборникот на статии „Југославија и Советскиот Сојуз во Втората светска војна 1941—1945“. Разменети си информации за досегашната работа и постигната е согласност за следното:

— да се публикуваат материјалите од Волгоградската конференција, одржана во јуни 1981 година (публикување во СФРЈ и во СССР);

— да се изврши дополнителна работа врз материјалите од зборникот согласно забелешките искажани на заседанието на Редакцијата.

Во рамките на десетдневниот престој, за советските историчари беше организирана посета на повеќе културно-историски споменици и работни колективи, и тоа:

Спомен-костурницата во Титов Велес;

Археолошкиот локалитет Стоби;
Могилата на непобедените во Прилеп;

Институтот за проучување на старословенската култура во Прилеп;

Споменикот „Илинден“, Споменикот на Мечкин Камен, Музејот и Галеријата на академскиот сликар Мартиноски во Крушево;

Археолошкиот локалитет Хераклеа во Битола;

Манастирот „Св. Наум“ на Охридското Езеро;

Повеќе културно-историски споменици во Охрид;

Манастирот во с. Калишта — Струшко;

Текстилната фабрика „Стружанка“ во Струга;

Текстилната фабрика „Братство“ во с. Ростуше, Гостиварско;

Манастирот „Св. Јован Бигорски“ во Ростуше;

Текстилната фабрика „Готекс“ во Гостивар.

При посетата на културно-историските споменици и работните колективи, наaska беа организирани свечени пречеци на кои присустваа претседателите на собранијата на општините, на општинските конференции на СКМ и на општинските конференции на Сојузот на борците, телевизиски сниматели и новинари. Гостите беа информирани од раководителите за борбата на народот од соодветниот крај и за неговиот развој, односно за развојот на посетените фабрики и на стопанството.

Во меѓусебните топли и срдечни здравици од двете страни беше истакнувана борбата на југословенските народи и на македонскиот народ, за ослободување, односно борбата на советските народи против фашизмот, како и заемната помош и соработка на народите на СФРЈ и СССР.

За одржувањето на Научниот собир средства обезбедија: Републичкиот буџет, Републичката заедница на научните дејности, Републичката комисија за културни врски со странство, Текстилната фабрика „Готекс“

— Гостивар, фабриката за чевли „Газела“ — Скопје и „Стококооп“ — Скопје.

Сега кога одржаниот научен собир во Крушево е веќе минато и треба да размислуваме за слични наредни средби што произлегуваат од планираната долгорочна програма на југословенско-советската комисија на историчарите, да истакнеме дека Собирот навистина го оправда своето одржување како со квалитетот на поднесените трудови така и со репрезентативниот состав на учесниците. За секое поздравување е што на собирот со свои реферати учествуваа и тројца историчари од нашата Република изнесувајќи значајни проблеми од македонската историја, за периодот 1917—1945 година.

Слободни сме овде да ја пренеसेме и искажаната висока оценка што за Собирот ја истакнаа во разни прилики и уважените гости од Советскиот Сојуз. На наше задоволство тие нескриено го преживуваа и искажуваа задоволството од секојдневните средби со луѓето минувајќи низ повеќе места на нашата Република. При неколкудневниот престој во градот домаќин — Крушево, со одушевување слушаа кога домаќините и обичните граѓани на ова историско место живо и ненаметливо им раскажуваа за богатата историја на својот град и посебно за Илинденската епопеја од 1903 година, на што, тука во Крушево потсетува секој паметник, секоја уличка, секоја постара куќа, црквите, старите гробишта, историската крушевска корија итн. Гостите исто така беа одушевени и задоволни од посетата на градот херој-Прилеп, каде што се интересираа за неговото минато и посебно за неговото место и улога во годините на На-

родноослободителната борба и Револуцијата на Југославија, за градот каде на 11 октомври 1941 година започна пламенот на востанието на македонскиот народ. Слични впечатоци гостите понесоа и од другите места низ кои минуваа во нашата Република: Скопје, Титов Велес, Битола, Охрид, Струга, Гостивар и др.

Задоволството на советските колеги од она што го видоа и почув-

ствуваа и со толку почит го искажуваа, веруваме длабоко во своите срца го однесоа како вистинско сознание, за што ќе можат да раскажуваат и да пишуваат. Нам за сето тоа ни останува искрено да им заблагодариме и да им посакаме нови средби и натамошна успешна соработка.

Растислав ТЕРЗИОСКИ

ДВЕ ЗАСЕДАНИЈА ВО ОРГАНИЗАЦИЈА НА МАНУ

а) Заседание на Југословенско-советската редакција на зборникот документи „Југословенско-советските односи 1917—1941 година“.

Во времето од 6 до 8 јуни 1984 година во Леуново, во хотелот „Радика“, се одржа заседание на Југословенско—советската редакција на зборникот документи „Југословенско—советските односи 1917—1941 година“.

На заседанието зедоа учество: од СССР: д-р Владимир Владимирович Зеленин, д-р Маја Михајловна Сумарокова, Валентина Михајловна Ендакова и Кира Константиновна Миронова и акад. Михаило Апостолски, д-р Славољуб Цветковиќ, д-р Мирољуб Васиќ, д-р Зорица Стипетиќ, д-р Ахмит Хаџировиќ, д-р Милован Босиќ, д-р Орде Иваноски, и д-р Миле Тодоровски од СФРЈ:

Двете страни предложија прифаќање на нови материјали, и тоа: југословенската — 25 документи, а советската — 28 документи.

Покрај порано утврдените 150 документи беа предложени за вклучу-

вање во зборникот, во својство на основни или за коментирање, уште 130 документи.

Наредното заседание на Редакцијата беше решено да се одржи во Москва, во септември 1985 година, до кога треба да се заврши подготовката на макетата на Зборникот.

На враќањето од Леуново, учесниците на заседанието го посетија манастирот „Свети Јован Бигорски“.

б) Заседание на Редакцијата на заедничкиот југословенско—советски зборник на статии „Југославија и Советскиот Сојуз во Втората светска војна“.

На 22 мај 1984 година, во Охрид, се одржа заседание на Редакцијата на заедничкиот југословенско—советски зборник на статии „Југославија и Советскиот Сојуз во Втората светска војна“. На него присуствуваа: акад. Алексеј Леонтејевич Марочниќкиј, кандидат по воени науки, М. Г. Андроников, кандидат по историски науки Григориј М. Славин и Владимир Е.